

низький платоспроможний попит на вітчизняну інноваційну продукцію. Низький рівень інноваційної активності малого підприємництва в Україні обумовлений загостренням інституціональних та ресурсних проблем інноваційної діяльності, а саме: фінансових, організаційно-правових, інформаційних та ринкового характеру [5, с.359].

Отже, роль підприємництва полягає насамперед в тому, що воно виступає каталізатором економічного розвитку. Ефективний розвиток інноваційного малого підприємництва в регіонах України можливий лише за умов формування адекватного механізму управління інфраструктурою інноваційного підприємництва, який враховує специфіку діяльності всіх видів інноваційних структур. Залучення інноваційних процесів у розвиток малого підприємництва є перспективним і необхідним заходом у контексті сучасної ситуації щодо стану та розвитку малого підприємництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Заблоцький Б.Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності / Б.Ф. Заблоцький : [навчальний посібник]. – Львів : Новий Світ – 2000, 2007. – 456 с.

2. Лояк Л.М. Інноваційний розвиток як фактор підвищення конкурентоспроможності малого підприємства туристичної галузі / Л.М. Лояк // Карпатський край. Наукові студії з історії, культури, туризму. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – Вип. 1(3). – С. 155–161.

3. Оцінка якості цільових програм державної підтримки розвитку малого бізнесу: [монографія] / Кузім М.О., Матюшенко І.Ю., Полторак Н.І. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 328 с.

4. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво підприємництва / В.О. Сизоненко : [навчальний посібник]. – К.: Знання – Прес, 2008. – 440 с.

5. Шайдюк І. Є., Черкасова Н.І. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності малих підприємств в Україні / І. Є. Шайдюк, Н.І. Черкасова // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – №1(3). Том 2. – С. 357-362.

References

1. Zablots'kyu B. F. (2000, 2007). *Ekonomika y orhanizatsiya innovatsiynoyi diyal'nosti [Economics and organization innovation]*. L'viv : Novyy Svit, 456 p. [in Ukrainian].

2. Loyak L. M. (2013). *Innovatsiynyy rozvytok yak faktor pidvyshchennya konkurentospromozhnosti maloho pidpryyemstva turystychnoyi haluzi [Innovative development as a factor in improving the competitiveness of small enterprises of the tourism industry]*. *Karpat-s'kyu kray. Naukovi studiyi z istoriyi, kul'tury, turyzmu [Highlands. Scientific studies on the history, culture and tourism]*. Ivano-Frankivs'k : Foliant, 1(3), pp. 155–161. [in Ukrainian].

3. Kyzym M.O., Matyushenko I.Yu., Poltorak N.I. (2009). *Otsinka yakosti tsil'ovykh prohram derzhavnoyi pidtrymky rozvytku maloho biznesu [Evaluation of the quality programs of state support of small business]*. Kh.: VD «ІNZhEK», 328 p. [in Ukrainian].

4. Syzonenko V .O (2008). *Suchasne pidpryyemnytstvo pidpryyemnytstva [The modern business enterprise]*. Kyiv: Znannya, 440 p. [in Ukrainian].

5. Shaydyuk I. Ye., Cherkasova N.I. (2010). *Problemy ta perspektyvy rozvytku innovatsiynoyi diyal'nosti malykh pidpryyemstv v Ukrayini [Problems and prospects of development of innovative activity of small enterprises in Ukraine]*. *Byuleten' Mizhnarodnoho Nobelivs'koho ekonomichnoho forumu [Bulletin International Nobel Economic forumu]*, 1(3), Tom 2, pp. 357-362. [in Ukrainian].

УДК 339.564: 62/69 (477)

О. С. Процевят

інженер, здобувач відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій

ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”, м. Львів

ОГЛЯД ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

У науковій статті здійснено огляд теоретико-методичних підходів до оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону. Запропоновано експортний потенціал промисловості регіону розглядати з позиції синтезу трьох взаємопов'язаних категорій: експортного потенціалу промисловості, експортного потенціалу регіону, експортного потенціалу промислових підприємств. Проаналізовано існуючі підходи до трактування сутності економічної категорії “експортний потенціал”. Представлено авторське трактування економічної категорії “експортний потенціал промисловості регіону”. Вивчено сучасні методики оцінювання експортного потенціалу на макро, мезо- та мікро- рівнях. Встановлено, що оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону повинно передбачати: аналіз сучасного стану експортного потенціалу промисловості регіону, визначення складових формування експортного потенціалу регіону, встановлення факторів впливу на стан експортного потенціалу регіону, визначення пріоритетних видів промислової продукції, що мають значні конкурентні переваги на зовнішньому ринку, представлення напрямів та механізмів нарощення експортного потенціалу промисловості регіону.

Ключові слова: експортний потенціал, промисловість, регіон, підприємство.

Protsevyat O. REVIEW OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATION EXPORT POTENTIAL OF THE INDUSTRY IN THE REGION

The scientific article is an overview of the theoretical and methodological approaches to the assessment of the export potential of the industry in the region. An export potential of the industry in the region viewed from the standpoint of synthesis of three interrelated categories: export potential of the industry's export potential, export potential of industrial enterprises. Existing approaches to the interpretation of the essence of economic categories "export potential". Presented by copyright interpretation of economic categories' export potential of the industry in the region. " Studied modern methods of assessment of the export potential of the macro, meso and micro levels. Established that the assessment of the export potential of the industry in the region should include: analysis of the current state of the export potential of the industry in the region, determine the components forming the export potential of the region, the establishment of factors impact on the export capacity of the region, to identify priority industrial products with a significant competitive advantage in the international market, presentation areas and mechanisms for increasing the export potential of the industry in the region.

Keywords: export potential, industry, region, company.

Сучасний етап розвитку ринкових відносин засвідчує позитивне, але повільне наближення України до європейської та світової економічної систем. Особливо відчутно ці процеси позначаються на формуванні, розвитку та перспективах нарощення експортного потенціалу ключових видів економічної діяльності, зокрема промисловості.

Теоретико-методичні аспекти оцінювання експортного потенціалу на макро, мезо- та мікрорівнях були та є предметом досліджень Березюк Ю. Б., Бикової Н. В., Бутка М. П., Гораль Л. Т., Жука М. В., Запотоцького С. П., Зборовської Ю. Л., Кириченко О. М., Козік М. О., Коломіїця В. В., Коровайченко Н. Ю., Крушницької Г. Б., Мельник Т. М., Олійника Я. Б., Пепи Т. В., Скорнякової І. В., Шафранової К. В., Шелест Є. О., Шийко В. І. та ін. [1 – 17]. Разом з тим, досі до кінця не вивченою залишається проблематика оцінки експортного потенціалу промисловості на регіональному рівні.

Метою наукової статті є аналіз та узагальнення теоретико-методичних підходів до оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону.

Відповідно до поставленої мети, у статті вирішено такі завдання:

– проаналізовано існуючі підходи до трактування сутності економічної категорії “експортний потенціал промисловості регіону” та запропоновано авторське визначення цього поняття;

– вивчено сучасні методики оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону.

Грунтовний аналіз вітчизняної літератури засвідчує те, що на сьогодні у багатьох працях зустрічаються такі поняття як “експортний потенціал регіону”, “експортний потенціал промисловості”, “експортний потенціал промислових підприємств”, однак економічна категорія “експортний потенціал промисловості регіону” взагалі не досліджена.

Що стосується сутності економічної категорії “експортний потенціал”, то в “Економічній енциклопедії” цей термін трактується як “потенційна спроможність і можливість країни експортувати наявні та нарощувати експорт нових виробів, ресурсів і послуг” [1, с. 491].

Як зазначає Мельник Т. М. [2], експортний потенціал, по-перше, притаманний усім економічним суб’єктам, незалежно від рівня (підприємство, сфера

чи вид економічної діяльності, регіон, національна економіка, угруповання економік декількох держав, що беруть участь у спільній зовнішній торгівлі), по-друге, безпосередньо пов’язаний із конкурентоспроможністю продукції, що представлена у зовнішній торгівлі [2, с. 247].

Відтак, експортний потенціал промисловості регіону пропонуємо розглядати з позиції синтезу трьох взаємопов’язаних категорій, зокрема:

– експортного потенціалу промисловості (як експортного потенціалу одного із ключових видів економічної діяльності);

– експортного потенціалу регіону (як складової експортного потенціалу країни);

– експортного потенціалу промислових підприємств (як потенціалу суб’єктів господарювання, що у сукупності формують експортний потенціал промисловості).

Основи підходи до трактування сутності понять “експортний потенціал промисловості”, “експортний потенціал регіону” та “експортний потенціал промислових підприємств”, на основі яких можна подати авторське трактування сутності експортного потенціалу промисловості регіону, представлені у табл. 1.

Виходячи із охарактеризованих вище підходів, доцільно запропонувати авторське визначення сутності економічної категорії “експортний потенціал промисловості регіону”.

Так, *експортний потенціал промисловості регіону – це наявні та потенційні можливості сукупності видів промислової діяльності в регіоні виробляти конкурентоспроможну промислову продукцію відповідно до потреб зовнішнього ринку і реалізувати її шляхом експорту з метою перспективного розвитку та нарощення обсягів збуту.*

Стосовно методичних підходів до оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону, то на сьогодні практично відсутні будь-які методики за цим напрямком дослідження.

З огляду на це, необхідно розглянути розроблені методичні підходи до оцінювання окремо експортного потенціалу регіону, експортного потенціалу промисловості та експортного потенціалу промислових підприємств.

Підходи до трактування сутності поняття “експортний потенціал”

№ п/п	Автор	Рік	Трактування	Джерело
1	2	3	4	5
Експортний потенціал промисловості				
1	Пепа Т. В.	2001	продовольчий експортний потенціал трактується як “сукупність виробництв по випуску продовольчої продукції, яка вивозиться і реалізується за межами нашої країни”	[3]
2	Кириченко О. М.	2002	експортний потенціал – “це потенційна можливість галузі зберігати або збільшувати обсяг експорту в довгостроковій перспективі, використовуючи сукупність національних і зовнішніх чинників, які дають можливість ефективно конкурувати на світовому ринку”	[4]
3	Скорнякова І. В.	2006	експортний потенціал обробної промисловості – “це здатність обробної промисловості виробляти конкурентоспроможну на світовому ринку високотехнологічну продукцію, що може подолати існуючі експортні бар’єри та бути ефективно продана за кордон”	[5]
4	Коровайченко Н. Ю.	2007	експортний потенціал окремої галузі являє собою “здатність продукції бути реалізованою на світовому ринку за умови відповідності його потребам за якістю і конкурентноздатністю та усунення протекціоністських бар’єрів з боку країн-імпортерів”	[6]
Експортний потенціал регіону				
5	Крушніцька Г. Б.	2001	експортний потенціал регіону – це “здатність регіональної економіки виявляти і постійно відтворювати свої конкурентні переваги на світовому ринку відповідно до умов середовища, що постійно змінюються”	[7]
6	Коломієць В. В.	2005	експортний потенціал регіону – це “здатність усього суспільного виробництва, розташованого в межах даної території виробляти і реалізовувати на конкретних закордонних ринках у перспективі конкурентоспроможні товари та послуги при досягнутому рівні розвитку економіки і системі організаційно-економічної підтримки експорту”	[8]
7	Березюк Ю. Б.	2011	експортний агропродовольчий потенціал регіону – це “можливість (здатність) реалізації конкурентоспроможної продукції на зовнішніх ринках з урахуванням специфічних регіональних особливостей економічного відтворення”	[9]
8	Шафранова К. В.	2013	“експортний потенціал регіону розглядається як сукупність його технологічних, трудових, інтелектуальних, природних та інших видів ресурсів”	[10]
9	Бутко М., Козік М.	2015	експортний потенціал регіону – це комплексний показник, який враховує властивості й характеристики регіону, його перспективи позиціонування на зовнішньому ринку в залежності від усього комплексу наявних у його межах ресурсів”	[11]
Експортний потенціал промислових підприємств				
10	Бикова Н. В.	2011	експортний потенціал лісопромислового підприємства – це “фактична здатність підприємства формувати і реалізовувати лісопромислову продукцію на зовнішньому ринку та його потенційна можливість зберігати або збільшувати обсяги експортної продукції в довгостроковій перспективі, враховуючи потреби та тенденції зарубіжного ринку, що надасть можливість ефективно конкурувати на ньому”	[12]
11	Зборовська Ю. Л.	2011	експортний потенціал підприємств переробної промисловості АПК – це “здатність мобілізувати свої виробничі ресурси (сировинні, фінансові, інтелектуальні, трудові, організаційні) та використовувати їх з максимальною ефективністю, виробляючи при цьому конкурентоспроможну продукцію з інноваційними параметрами, яка користувалася б попитом на зовнішніх ринках, а також можливість забезпечувати постійний економічний розвиток підприємства за рахунок експортної діяльності”	[13]
12	Гораль Л. Т., Шийко В. І.	2015	“експортний потенціал газотранспортного підприємства, на відміну від підприємств інших галузей промисловості, окрім задоволення потреб зовнішнього ринку та розвитку експортної діяльності газотранспортної галузі повинен містити забезпечення ресурсних можливостей підприємства”	[14]

У науковому дослідженні Пепа Т. В. [3] зазначено, що продовольчий експортний потенціал формується на основі поєднання двох видів економічної діяльності – сільського господарства та харчової промисловості. Однак, все-таки, визначальна роль належить харчовій промисловості. Своєю чергою, автором проведено комплексне оцінювання потенційних можливостей харчової промисловості та тих її підвидів, що мають високий рівень експортної

орієнтації з метою пошуку шляхів підвищення обсягів експортування. Даний підхід базується на вивченні зовнішньоекономічних зв’язків харчової промисловості та аналізі матеріальних, трудових, сировинних і фінансових ресурсів, що забезпечують її розвиток [3].

Що стосується перспектив розширення промислового сектора, то Кириченко О. М. [4] у власному дослідженні запропоновано методологічний

підхід до розрахунку перспективних параметрів харчової промисловості, який базується на ключовому факторі, що формує цей потенціал – площі ріллі (наявність та ефективність використання якої прямо впливає на обсяги виробництва та асортимент продукції рослинництва і тваринництва). Модель розрахунку експортного потенціалу харчової промисловості на перспективний період визначається як добуток таких індикаторів: площа ріллі у базовому періоді (млн. га); індекс зміни площі ріллі (частка одиниці); ефективність використання ріллі у базовому періоді (грн./га); індекс ефективності використання ріллі (частка одиниці); частка продукції сільського господарства, що була перероблена у базовому періоді (частка одиниці); індекс зміни частки продукції сільського господарства, що переробляється (частка одиниці); рівень рентабельності продукції харчової промисловості (частка одиниці) у відношенні до частки сировини у собівартості продукції харчової промисловості (частка одиниці); курс національної валюти у відношенні до курсу дол. США (дол. США/грн.); коефіцієнт експортної орієнтації галузі у базовому періоді (частка одиниці); індекс зміни експортної орієнтації галузі (частка одиниці) [4].

Довгострокові прогнози розвитку експортного потенціалу обробної промисловості чітко окреслені Скорняковою І. В. у [5]. Шляхом комплексного дослідження ретроспективних тенденцій становлення експортного потенціалу обробної промисловості на національному рівні автор здійснила прогноз товарної структури експорту України до 2030 р., в тому числі, обробної промисловості. Результати дослідження засвідчують, що основними факторами впливу на товарну і географічну структуру промисловості, а також на її обсяги є основний капітал промислового сектора, в тому числі, перспективи його оновлення та нарощення; структура основних видів промислової діяльності; людський капітал та протекціоністські заходи (надання пільг вітчизняним експортерам, застосування нетарифних бар'єрів на імпорتنу продукцію).

Дослідження ефективності використання експортного потенціалу базових галузей промисловості на національному рівні здійснено у [6]. Автором цієї праці представлено методику оцінки експортного потенціалу галузі внаслідок здійснення його структуризації, ключовими складовими якої є обсяг виробництва, рівень споживання на внутрішньому ринку та умови ринку чи ринків країн-імпортерів. З огляду на це, експортний потенціал базових галузей промисловості обчислюється із врахуванням рівня наявного виробництва, рівня споживання виробленої продукції на внутрішньому ринку та зовнішніх факторів (попит на аналогічну продукцію у країнах-імпортерах, умови торгівлі, рівень закритості експортних ринків) [6].

Інтегральне оцінювання експортного потенціалу агропродовольчого комплексу на регіональному рівні з метою визначення факторів його формування, здійснено у [9]. В основі даного підходу лежить аналіз ключових показників внутрішнього та зовнішнього середовища агропродовольчого сектора економіки.

Зокрема, це “експортна квота, структура експорту та експортна спеціалізація регіону, конкурентоспроможність агропродовольчої продукції, питома вага прибутку від експорту у сукупних прибутках суб'єктів регіонального ринку, ефективність виробництва експортної продукції, рентабельність експортних операцій” [9].

Ознайомлення з методичними підходами до оцінки експортного потенціалу на рівні регіону засвідчило, що у [7] представлено концептуальну модель оцінки регіонального потенціалу експортування на основі виявлення і формування регіональних конкурентних переваг в результаті кількісного та якісного оцінювання складових внутрішнього потенціалу регіону. Оцінювання використання регіональних конкурентних переваг, за яким визначається рівень інтегрованості економіки регіону у систему світового господарства та рівень ефективності експортної діяльності регіону, проводилося за рівнем включення економіки регіону в систему зовнішньоторговельних зв'язків, показниками стану експорту, рівнем експортної спеціалізації та рівнем ефективності структури експорту.

Натомість, Коломієць В. В. [8] здійснив рейтингову оцінку кожної галузі регіону як суму галузевого коефіцієнта локалізації по відповідній галузі регіональної економіки, приведеного індекса промислової спеціалізації регіону та приведеного індекса експортної спеціалізації регіону. Окрім того, автор дослідження наголошує на використанні методів регіонального планування та екстраполяції з метою проведення комплексного оцінювання галузі регіональної економіки.

Ранжувати регіони країни у відповідності до рівня їх експортного потенціалу запропоновано у [10]. Відтак, дана методика передбачає два етапи: перший – відбір та аналіз показників виробничого та інвестиційно-інноваційного потенціалу регіонів, що досліджуються; другий – оцінка інтегральних показників експортного потенціалу відповідних регіонів [10].

У контексті дослідження експортного потенціалу регіону, доцільно звернути увагу на такі важливі показники, як валовий регіональний продукт (ВРП) та обсяг експорту регіону. Зазначені показники перебувають у прямій залежності (зміна обсягів експорту стає причиною зміни ВРП), як наслідок – тенденції їх розвитку – ідентичними [11].

Як зазначають Олійник Я. та Запотоцький С., “експортний потенціал регіону може визначатись часткою конкурентоспроможної продукції території регіону у структурі виробництва, а також можливістю використання різного роду регіональних ресурсів у структурі світових коопераційних зв'язків” [15].

Ресурсну базу експортного потенціалу регіону формують наявні трудові ресурси, виробничі потужності сільського господарства, промисловості, будівництва, розвиток об'єктів виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури, рівень науково-технічного прогресу [16, с. 15].

Що стосується оцінювання експортного потенціалу промисловості на мікрорівні, то у [12]

запропоновано комплексний підхід до оцінки експортного потенціалу підприємств лісопромислового комплексу, за допомогою якого можна визначити рівень конкурентного потенціалу, фактичний стан та ефективність використання експортного потенціалу підприємств лісопромислового комплексу та згрупувати їх у відповідні перспективні експортні групи на основі використання рейтингового, матричного та інтегрального методів [12].

Оцінювання експортного потенціалу підприємств переробної промисловості АПК слід проводити за комплексом показників, що відображають: рівень відкритості економіки; можливості входження у глобальний економічний простір; рівень використання виробничого потенціалу; динаміку експорту; інтенсивність експортної діяльності; експортну орієнтацію; “умови торгівлі” [13].

Є. Шелест розроблено структурно-функціональну модель формування та використання експортного потенціалу підприємств машинобудування. В основі даної моделі лежить оцінювання фактичного стану експортного потенціалу машинобудівних підприємств у відповідності до вимог закордонного ринку та під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища з метою визначення шляхів формування, оптимізації та реалізації експортних можливостей машинобудівних підприємств [17].

Результати аналізу наукових праць [1 – 17] дають підстави стверджувати, що на сьогодні відсутні будь-які ґрунтовні дослідження, що стосуються підходів до оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону. З огляду на це, перспективи подальших розвідок в окресленому напрямі полягають у розробленні комплексної методики оцінювання експортного потенціалу промисловості регіону, яка передбачає:

- аналіз сучасного стану експортного потенціалу промисловості регіону;
- визначення складових формування експортного потенціалу регіону;
- встановлення факторів впливу на стан експортного потенціалу регіону;
- визначення пріоритетних видів промислової продукції, що мають значні конкурентні переваги на зовнішньому ринку;
- представлення напрямів та механізмів нарощення експортного потенціалу промисловості регіону.

Список використаних джерел

1. *Економічна енциклопедія: у 3 т. / [Ред. кол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – Т. 1. – 864 с.*
2. *Мельник Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз / Т. М. Мельник // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 1-2 (8-9). – С. 241-271.*
3. *Пепа Т. В. Формування та використання експортного потенціалу харчової промисловості України : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 – розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / Т. В. Пепа; НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Київ, 2001. – 20 с.*
4. *Кириченко О. М. Державне регулювання експортного потенціалу харчової промисловості : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.01 – економіка промисловості / О. М. Кириченко; Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України. – Київ, 2002. – 17 с.*
5. *Скорнякова І. В. Формування експортного потенціалу обробної промисловості України : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою / І. В. Скорнякова; НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Київ, 2006. – 20 с.*
6. *Коровайченко Н. Ю. Ефективне використання експортного потенціалу базових галузей промисловості України в процесі міжнародної економічної інтеграції : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини / Н. Ю. Коровайченко; Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2007. – 20 с.*
7. *Крушиніцька Г. Б. Експортний потенціал регіону та шляхи його використання (на прикладі Чернівецької області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01 – світове господарство і міжнародні економічні відносини / Г. Б. Крушиніцька; Київський національний економічний університет. – Київ, 2001. – 19 с.*
8. *Коломієць В. В. Експортний потенціал регіону та його зовнішньоекономічна діяльність (на прикладі Черкаського регіону) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 – розміщення продуктивних сил і регіональна економіка / В. В. Коломієць; НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. – Київ, 2005. – 20 с.*
9. *Березюк Ю. Б. Експортний потенціал агропродовольчого комплексу регіону: стан і перспективи : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / Ю. Б. Березюк; Вінницький національний аграрний університет. – Вінниця, 2011. – 20 с.*
10. *Шафранова К. В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності регіону (на прикладі Житомирської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / К. В. Шафранова; Академія муніципального управління. – Київ, 2013. – 20 с.*
11. *Бутко М. Методологія оцінки ролі експортного потенціалу в економічному розвитку регіону / М. Бутко, М. Козік // Економіст. – 2015. – № 10. – С. 8-11.*
12. *Бикова Н. В. Експортний потенціал підприємств лісопромислового комплексу : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Н. В. Бикова; Київський національний торговельно-економічний університет. – Київ, 2011. – 20 с.*
13. *Зборовська Ю. Л. Формування експортного потенціалу переробних підприємств АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Ю. Л. Зборовська; Уманський національний університет садівництва. – Умань, 2011. – 20 с.*
14. *Гораль, Л. Т. Удосконалення системи оцінювання ефективності використання експортного потенціалу газотранспортного підприємства / Л. Т. Гораль, В. І. Шийко // Економічний аналіз: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. 2015. – Том 18. – № 2. – С. 118-126.*
15. *Олійник Я. Конкурентні засади формування експортного потенціалу регіонів України / Я. Олійник, С. Запотоцький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. - № 59. – С. 6-10.*

16. Жук М. В. *Експортний потенціал регіону: теорія, методологія, практика: [монографія] / М. В. Жук // Інститут регіональних досліджень; НАН України. – Чернівці: Рута, 2002. – 199 с.*

17. Шелест Є. О. *Механізм формування та використання експортного потенціалу машинобудівних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Є. О. Шелест; Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2012. – 20 с.*

References

1. Economic Encyclopedia, (2000) [Ed. count. S. V. Mocherny (Rev. ed.) et al.] [Ekonomiczna entsyklopediya u 3 t. [Red. kol. S. V. Mochernyy (vid. red.) ta in.], Kyiv: Publishing Center "Academy", Vol. 1, p. 864. [in Ukrainian].
2. Melnyk, T. M. (2008). Eksporny potentsial Ukrainy: metodolohiya otsinky ta analiz [The export potential of Ukraine: assessment methodology and analysis]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International Economic Policy*, 8-9(1-2), 241-271. [in Ukrainian].
3. Pepa, T. V. (2001). Formuvannya ta vykorystannya ekspornoho potentsialu kharchovoyi promyslovosti Ukrainy [Formation and utilization of export potential of the food industry in Ukraine]. (Master's thesis, The National Academy of Sciences of Ukraine; Council for Ukraine's Productive Forces Studies). Kyiv. [in Ukrainian].
4. Kyrychenko, O. M. (2002). Derzhavne rehulyuvannya ekspornoho potentsialu kharchovoyi promyslovosti [Governmental regulation of food industry export potential]. (Master's thesis, Research Economic Institute of the Ministry of Economy and European Integration of Ukraine). Kyiv. [in Ukrainian].
5. Skornyakova, I. V. (2006). Formuvannya ekspornoho potentsialu obrobnoyi promyslovosti Ukrainy [Forming export potential of the processing industry of Ukraine]. (Master's thesis, The National Academy of Sciences of Ukraine; Council for Ukraine's Productive Forces Studies). Kyiv. [in Ukrainian].
6. Korovaychenko, N. Y. (2007). Efektyvne vykorystannya ekspornoho potentsialu bazovykh haluzey promyslovosti Ukrainy v protsesi mizhnarodnoyi ekonomichnoyi intehratsiyi [Efficient use of the Ukrainian industry base branches export potential in the international economic integration process]. (Master's thesis, Ternopil National Economic University). Ternopil. [in Ukrainian].
7. Krushnitska, H. B. (2001). Eksporny potentsial rehionu ta shlyakhy yoho vykorystannya (na prykladi Chernivets'koyi oblasti) [Export region potential and the ways of improving of his use (on an example of Chernivtsy region)]. (Master's thesis, Kyiv National Economic University). Kyiv. [in Ukrainian].
8. Kolomiyets, V. V. (2005). Eksporny potentsial rehionu ta yoho zovnishn'oekonomichna diyal'nist' (na prykladi Cherkas'koho rehionu) [Export potential a region and its

external economic activity (on example of the Cherkasy region)]. (Master's thesis, The National Academy of Sciences of Ukraine; Council for Ukraine's Productive Forces Studies). Kyiv. [in Ukrainian].

9. Berezyuk, Y. B. (2011). Eksporny potentsial ahroprodovol'choho kompleksu rehionu: stan i perspektyvy [Export potential of agrarian complex of Vinnytsia region: condition and perspectives]. (Master's thesis, Vinnitsa National Agrarian University). Vinnitsa. [in Ukrainian].

10. Shafranova, K. V. (2013). Derzhavne rehulyuvannya zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti rehionu (na prykladi Zhytomyr'skoyi oblasti) [State regulation of foreign economic activity of the region (for example, Zhytomyr region)]. (Master's thesis, Academy of Municipal Management). Kyiv. [in Ukrainian].

11. Butko, M., & Kozik, M. (2015). Metodolohiya otsinky roli ekspornoho potentsialu v ekonomichnomu rozvytku rehionu [Evaluation Methodology export potential role in the economic development of the region]. *Ekonomist – Economist*, 10, 8-11. [in Ukrainian].

12. Bykova, N. V. (2011). Eksporny potentsial pidpryemstv lisopromyslovoho kompleksu [Export potential of the enterprises of a timber industry complex]. (Master's thesis, Kyiv National University of Trade and Economics). Kyiv. [in Ukrainian].

13. Zborovska, Y. L. (2011). Formuvannya ekspornoho potentsialu pererobnykh pidpryemstv APK [The development of export potential of processing companies of AIC]. (Master's thesis, Uman National University of Horticulture). Uman. [in Ukrainian].

14. Horal, L. T., & Shyyko, V. I. (2015). Udoskonalennya systemy otsynuvannya efektyvnosti vykorystannya ekspornoho potentsialu hazotransportnoho pidpryemstva [Improving the efficiency assessment of the export potential gas transportation company]. *Ekonomichnyy analiz [Economic analysis]: Vol. 18 no. 2, (pp. 118-126)*. Ternopil. [in Ukrainian].

15. Oliynyk, Y., & Zapototsky, S. (2011). Konkurentni zasady formuvannya ekspornoho potentsialu rehioniv Ukrainy [Competitive basis for the formation of export potential of Ukraine's regions]. *Visnyk Kyiv's'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 59, 6-10. [in Ukrainian].

16. Zhuk, M. V. (2002). Eksporny potentsial rehionu: teoriya, metodolohiya, praktyka [Export potential of the region: the theory, methodology, practice]. Chernivtsi: Ruta. [in Ukrainian].

17. Shelest, Y. O. (2012). Mekhanizm formuvannya ta vykorystannya ekspornoho potentsialu mashynobudivnykh pidpryemstv [Mechanism of forming and realization of export potential of machine-building enterprises]. (Master's thesis, Khmelnytskyi National University). Khmelnytskyi. [in Ukrainian].